

עדכון מדיניות ציבורית במאבק בנגיף הקורונה החדש - 6.4.2020

נכתב על ידי : עמית גינזבורג, amit.ginzburg@mail.huji.ac.il

בהנחיית: פרופסור אורה פלטיאל ופרופסור חגי לוי, בית הספר לבריאות הציבור של האוניברסיטה העברית והדסה

במימון: המכון הלאומי לחקר שרותי הבריאות ומדיניות הבריאות

הקדמה:

- הדוח מתבסס בעיקרו על מידע שנאסף ממקורות רשמיים כגון אתרים ממשלתיים, מוסדות אקדמיים וספרות רפואית. השלמת מידע נעשתה מעיתונות.
- במדינות מתפתחות נעזרו בקשרים של בית הספר לבריאות הציבור דרך בוגרים של התוכנית הבינלאומית.
- נתוני תחלואה ותמותה מתבססים על אתר אוניברסיטת Johns Hopkins נכון לתאריך 4.4.2020 בשעה 20:00.
- **מבנה הדוח:**
 - o חלק א-
 - מבוא (מסמך זה).
 - סיכום אירועים והתפתחויות בתחום המדיניות הציבורית בארץ במאבק בנגיף הקורונה החדש.
 - סקירת נושאים מרכזיים הנמצאים על סדר היום הציבורי בארץ ובעולם- חובת שימוש במסכות ושימוש באמצעים טכנולוגיים על ידי שירותי הביטחון לאיתור מגעים.
 - o חלק ב'- טבלה מסכמת של צעדי מדיניות עיקריים למאבק בהתפשטות הנגיף והשוואה בין מדינות שונות בעולם. הוראות שימוש בטבלת האקסל:
 - הטבלה מסכמת צעדים נבחרים שנקטו על יד מספר מדינות.
 - הצבעים נועדו לתת תחושה ויזואלית של הצעדים שנקטו בכל מדינה- אדום = צעד שנקט. ירוק = צעד שלא נקט. עמודה ריקה = טרם נאסף/חסר מידע.
 - בחלק מהתאים קיים מלל רב- הדרך הטובה ביותר לקרוא את הטקסט היא דרך תיבת הטקסט/נוסחאות בראש העמוד.

התפתחויות מרכזיות

- מדינת ישראל נמצאת בהסגר חלקי מאז ה- 17.3 עם הנחיות והגבלות הולכות ומחמירות. בתאריך 25.3 נאסר על אזרחים להתרחק מעל 100 מטרים ממקום מגוריהם למעט סידורים חיוניים. לאחרונה הוטלו הגבלות נוספות על טקסים דתיים כדי לשמור על ריחוק חברתי.
- ב 15.3 אישרה הממשלה ללא פיקוח הכנסת תקנות המתירות לשב"כ לעשות שימוש באיכון טכנולוגי של אזרחים על מנת לאתר מגעים.
- בתאריך 31.3 ועדת החוץ והביטחון הזמנית אישרה את השימוש בכלי איכון של השב"כ לצורך איתור מגעים, בוועדה צומצמו הסמכויות לעומת החלטת הממשלה הקודמת ונקבע מנגנון פיקוח.
- ב- 2.4 הממשלה העבירה את "תקנות האזורים המגבילים" המקנות לממשלה את הסמכות להטיל סגר על אזורים אשר ההתפרצות בו מסכנת את כלל הציבור. ב- 3.4 מוטל סגר על העיר בני ברק.
- ב- 3.4 משרד הבריאות מוציא הנחייה לציבור לעטות מסכה בכל יציאה מהבית, ללא קשר למצב הרפואי או קיומם של סימפטומים. טרם הופעלו צעדי אכיפה והוכרזה חובה בחוק, אך בכירי משרד האוצר הבהירו שבכוונתם לחייב זאת.
- לקראת חג הפסח משרד הבריאות והממשלה מחדדים ומדגישים את ההגבלות על התכנסות במטרה למנוע הפרה נרחבת של הריחוק החברתי. צפויה אכיפה מוגברת של המשטרה בליל הסדר.

מסכות בציבור הרחב

- הדיון בנושא שימוש במסכות בציבור הרחב כאמצעי למניעת התפשטות של מחלה זיהומית מתקיים מזה זמן רב והתעצם בשבועות האחרונים בארץ ובעולם. כיום מתנהל וויכוח סוער עוד יותר בשאלה **האם לחייב ולאכוף שימוש במסכות** על ידי אזרחים במרחב הציבורי.
 - ה-CDC האירופאי וארגון הבריאות העולמי לא המליצו על שימוש במסכות בקרב הציבור הבריא והאסימפטומטי^{1,2}. ההמלצות לשימוש במסכות שמורות לאנשים אשר מפגינים סימפטומים נשימתיים כגון שיעול או התעטשות.
 - ה-CDC האמריקאי לעומת זאת יצא בהנחיה גורפת להשתמש במסכות בד מאולתרות במקומות ציבוריים בהם לא ניתן להקפיד על ריחוק חברתי כגון חנויות ובתי מרקחת³. הנחיית ה-CDC היא כרגע בגדר המלצה, והנשיא טראמפ כבר הכריז שלא תהיה אכיפה של העניין.
 - במזרח אסיה מספר מדינות **מחייבות** כיום שימוש במסכה במרחב הציבורי- **סין, יפן, סינגפור, טאיוואן והונג קונג**. הכניסה למרחב ציבורי כגון חנויות או תחבורה ציבורית ללא מסכה דינה קנס כספי ובסין אף מאסר.
 - מרבית מדינות אירופה פועלות בהתאם להנחיות ה-ECDC ולא מחייבות שימוש במסכות במרחב הציבורי.
 - **צ'כיה** הייתה המדינה הראשונה באירופה שהמליצה על שימוש במסכות לכלל הציבור בכל יציאה וב-31.3 הנוהג הפך **לחובה** על פי חוק. גם **בסלובקיה** קיים איסור מוחלט על יציאה מהבית ללא מסכה. בשתי המדינות מדובר במסכות מאולתרות עבור רוב האזרחים.
 - **באוסטריה** לאחרונה נאסר על כניסה לסופרמרקטים ללא מסכה והמדינה פתחה במבצע חלוקת מסכות לאזרחים. הטעונונים נגד המלצה גורפת לשימוש במסכות בקרב הציבור הרחב מתמקדים ב-4 סיבות עיקריות^{4,5,6}:
 - היעדר מידע מדעי תומך.
 - מתן תחושת ביטחון כוזבת, במיוחד בשימוש במסכות מאולתרות שבמספר מחקרים הראה יעילות נמוכה מאוד עד אפסית.
 - שימוש לא נכון שיכול להגביר את החשיפה לנגיף.
 - מחסור במסכות במערכת הבריאות.
 - מצד שני, התומכים בצעד מביאים מספר טעונונים בעד שימוש במסכות⁷:
 - היעדר מידע אינו אומר מידע שולל (absence of evidence is not evidence of absence).
 - היעילות של מסכות הוכחה בסביבה של בית חולים לכן סביר שתועיל גם בציבור הרחב.
 - ידוע לנו שככל הנראה יש הדבקה גם בשלבים אסימפטומטיים ופרה-סימפטומטיים, לכן ההיגיון של שימוש במסכה בחולה סימפטומטי תופס גם על חולה אסימפטומטי (כל אחד הוא חולה פוטנציאלי).
 - כאמור, במזרח אסיה השימוש במסכות בציבור מקובל גם בימים כתיקונם. ראש ה-CDC הסיני, George Gao, טוען שמדינות המערב חייבות לאמץ את הצעד שהינו חלק בלתי נמנע מהמלחמה בהתפשטות המגפה^{8,9}.
 - למרות חילוקי הדעות, קיימת תמימות דעים שהצעדים המשמעותיים ביותר למניעה הם ריחוק פיזי והקפדה על היגיינה. אסור שהשימוש במסכות יבוא על חשבון אלה או ישמש כתירוץ להקלה בריחוק החברתי.
 - מוסכם גם שאסור שהשימוש במסכות בציבור הרחב יבוא על חשבון עובדי מערכת הבריאות.
- שימוש באמצעים טכנולוגיים על ידי שירותי הביטחון למעקב^{10,11}
- **בישראל** החלטת ראש הממשלה להפעיל את השב"כ לטובת איתור מגעים בעזרת אמצעים טכנולוגיים גרמה לדאגה ציבורית מבחינת יעילות הצעדים והפגיעה בפרטיות.
 - השימוש בטכנולוגיה אינו ייחודי לישראל, אך הרוב המוחלט של המדינות הדמוקרטיות בעולם לא עושה שימוש בשירותי הביטחון. כמו כן, רוב המדינות מחזיקות בחקיקה קפדנית השומרת על פרטיות האזרחים, חקיקה שאיננה קיימת בישראל¹¹.
 - המדינות הנוספות בהן שירותי הביטחון מעורבים בחקירות האפידמיולוגיות הן **סינגפור, סין ורוסיה**.
 - בכל מדינות מזרח אסיה, למעט סין וסינגפור, קיימת חקיקה נרחבת שמסדירה את איסוף הנתונים ומבטיחה את פרטיות האזרח¹¹.
 - **באירופה** נעשה שימוש ב-Big DATA (מידע אגרגטיבי ואנונימי) ובאפליקציות וולונטריות בדומה לאפליקציית "המגן". בכל המדינות קיימת חקיקה המגנה על הפרטיות בהתאם לתקנות הגנת המידע האירופאיות (GDPR)¹¹.
 - מצורפת טבלה המשווה את המדינות המשתמשות באמצעים טכנולוגיים למעקב אחר אזרחים:

מדינה	אמצעי המעקב
ישראל	שימוש בטכנולוגיה של השב"כ לאיכון אזרחים לטובת איתור מגעים. תחילה תקבלה החלטה על ידי הממשלה ללא פיקוח של הכנסת. ב 31.3 ועדת החוץ והביטחון מאשרת את התקנות אך מציבה הגבלות ותנאים לשמירה על פרטיות האזרחים.
סינגפור	שימוש בחקירות משטרה המנצלות נתונים מתחבורה ציבורית, מצלמות אבטחה ונתוני מיקום.
סין	עושים שימוש במשלב טכנולוגיות כולל אפליקציה שעוקבת אחר מיקום הטלפון ומשלבת נתונים ממצלמות אבטחה. השלטונות משתמשים בנתונים מהאפליקציה לשלוט בתנועת אזרחים במרחב הציבורי. במוסקבה משתמשים בטכנולוגיית זיהוי פנים ומצלמות אבטחה לאיתור מפרי בידוד.
רוסיה	
הודו	שימוש בנתוני סלולר לווידוא הסגר. במדינת Karnataka הרשויות דורשות להעלות סלפי אחד ביום לאתר ייעודי על מנת לוודא הסגר.
דרום קוריאה	שימוש באפליקציות, נתוני אשראי ונתונים סלולריים (אנונימיים) למעקב אחר מסתגרים ואיתור מגעים. האפליקציה שומרת על פרטיות.
הונג קונג	שימוש באפליקציה ובצמידים אלקטרוניים למעקב אחר חולים ואחר אנשים שחזרו מחו"ל.
טאיוואן	שילוב מידע מרשויות ההגירה ורשויות הבריאות למעקב רטרוספקטיבי של 14 יום אחר תנועות אזרחים. ניטור סלולרי של אנשים בבידוד.

מקורות:

1. <https://www.ecdc.europa.eu/en/covid-19/questions-answers>
2. <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/advice-for-public/when-and-how-to-use-masks>
3. <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/prevent-getting-sick/diy-cloth-face-coverings.html>
4. <http://www.cidrap.umn.edu/news-perspective/2020/04/commentary-masks-all-covid-19-not-based-sound-data>
5. <http://midaat.org.il/midaat/press/releases/face-masks/>
6. Saunders-Hastings P, Crispo JA, Sikora L, Krewski D. Effectiveness of personal protective measures in reducing pandemic influenza transmission: A systematic review and meta-analysis. *Epidemics*. 2017 Sep 1; 20: 1-20.
7. [https://www.thelancet.com/journals/lanres/article/PIIS2213-2600\(20\)30134-X/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lanres/article/PIIS2213-2600(20)30134-X/fulltext)
8. <https://www.sciencemag.org/news/2020/03/not-wearing-masks-protect-against-coronavirus-big-mistake-top-chinese-scientist-says>
9. [#">https://www.sciencemag.org/news/2020/03/would-everyone-wearing-face-masks-help-us-slow-pandemic #](https://www.sciencemag.org/news/2020/03/would-everyone-wearing-face-masks-help-us-slow-pandemic)
10. <https://news.trust.org/item/20200327085805-zcpnk>
11. <https://www.idi.org.il/parliaments/30997/31088>
12. <https://www.bbc.com/news/world-52015486>